

УДК 37.032:796.011.3-057.87

Надія ДОВГАНЬ

м. Миколаїв

borovik_v69@mail.ru

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ФОРМА ПОЗААУДИТОРНОЇ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ РОБОТИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті здійснена спроба категоріального визначення функціонального тренінгу як форми позааудиторної спортивно-масової роботи у вищому навчальному закладі. Розроблено структуру функціонального тренінгу. Представлено його різновиди. Визначено приватні принципи його застосування. Описано вправи, що використовуються у функціональному тренінгу, відповідно до специфіки його різновиду.

Ключові слова: тренінг, функціональний тренінг, позааудиторна робота, позааудиторна спортивно-масова робота, аеробіка, ритмічна гімнастика, пілатес, бодіфітнес.

Успішність організації модернізованих процесів у вищому навчальному закладі є основним лейтмотивом наукових і прикладних розробок останнього десятиліття, що обумовлює пошук нових освітніх форм, технологій та засобів виховання фізичної культури студентів у процесі спортивно-масової роботи. Цей пошук пов'язаний з вибором ефективних методів навчання руховим діям, розвитку фізичних здібностей, підтримки власного здоров'я і виховання особистісних якостей майбутнього фахівця як ресурсу підвищення якості освіти. У зв'язку з цим, особливої соціальної значущості набуває питання впровадження тренінгових технологій як інноваційних форм навчання та виховання студентської молоді, які дозволяють сформувавши особистість конкурентоспроможного професіонала, здатного не тільки до формування власного професійного інтересу, а й отримання нового досвіду до реалізації своїх можливостей у межах фізичного вдосконалення та спортивного тренування.

Вибір тренінгу як однієї з інноваційних провідних форм виховання фізичної культури студентів ВНЗ у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи зумовлено тим, що він створює умови для особистісної зміни сфери розвитку здібностей до навчання та оволодіння будь-яким складним видом діяльності. Така думка знаходить своє підтвердження у роботах вітчизняних і зарубіжних учених (Е. Бьорна, У. Гарбе, Д. Герхарда, Н. О. Євдокимової, Д. Колбі, К. Левіна, В. О. Лефтерова, Л. І. Мороз, Г. В. Попової, Ю. М. Швалба, С. І. Яковенка, Т. С. Яценко та ін.).

Н. О. Євдокимова та Ю. М. Швалб стверджують, що провідним засобом сучасного професійного навчання мають стати тренінгові тех-

нології, спрямовані на формування і розвиток особистісної та професійної компетенції студентів. Тренінгові технології є одним із провідних засобів професійного навчання завдяки спрямованості на вирішення задач різного ступеня складності [4].

Ми вважаємо, що у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи доцільним є впровадження функціонального тренінгу.

Мета статті полягає у створенні методичного концепту функціонального тренінгу як форми позааудиторної спортивно-масової роботи у вищому навчальному закладі.

Завдання:

1. Визначити поняття функціонального тренінгу.
2. Розробити структуру функціонального тренінгу у ракурсі його використання на позааудиторних заняттях з фізичного виховання.
3. Описати методику використання функціональних тренінгів, які застосовуються у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи зі студентами у ВНЗ.

Тренінг (training – підготовка, тренування) – це запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з тим, щоб досягти успіху в одному виді діяльності або в певній галузі [2]. Ю. М. Ємельянов зазначає, що «тренінг» – це група методів, спрямованих на розвиток здібностей до навчання та оволодіння будь-яким складним видом діяльності [3].

С. І. Макшанов розглядає тренінг як «багатофункціональний метод навмисних змін психологічних феноменів людини, групи та організації з метою гармонізації професійного та осо-

бистісного буття людини» [6, 58]. Серед «ефектів тренінгу» дослідник зазначає: засвоєння нових знань; удосконалення умінь та навичок, способів спілкування з колегами; зміну установок; коригування системи уявлень про себе; переосмислення системи цілей та цінностей; формування здатностей до рефлексії [6].

Продовжуючи цю думку, Ю. М. Жуков, П. Растянніков і Л. Петровська зазначають, що кожне окреме заняття у формі тренінгу можна розглядати як ситуацію впливу. На їх думку, методи впливу зорієнтовані на втручання в розвиток особистості для здійснення певних змін [8]. І. Вачков розглядає тренінг як сукупність активних методів пізнання і саморозвитку особистості [1].

У контексті нашого дослідження особливий інтерес представляє використання такого нового виду тренінгу, як *функціональний тренінг*. Зазначимо, що навіть визначення поняття «функціональний тренінг» є неоднозначним, відображає безліч різноманітних підходів та інтерпретацій.

Є. Б. М'якінченко визначає функціональний тренінг як тренування, спрямоване на навчання руховим діям, виховання фізичних якостей (сили, витривалості, гнучкості, швидкості та координаційних здібностей) та їх поєднання, поліпшення статури та ін., тобто того, що може підпасти під визначення «хороші фізичні кондиції», «хороша фізична форма», «спортивний зовнішній вигляд» [7].

Ю. В. Татура зазначає, що функціональний тренінг сприяє гармонійному розвитку й удосконаленню тіла, підвищує рівень фізичного розвитку, формування потреби у руховій активності, досягнення фізичного вдосконалення, зміцнення здоров'я за рахунок визначення наявності в собі необхідної сили, швидкості, витривалості і спритності, великого розмаїття рухових умінь і навичок. Науковець підкреслює, що центральною ідеєю функціонального тренінгу є поліпшення життєдіяльності людини через виконання тих вправ, які максимально схожі на найпоширеніші рухи з життя. Функціональний тренінг (у вузькому розумінні) – тренування, спрямоване на розвиток координації (балансу) [9]. А. Мірошников стверджує, що функціональний тренінг – це насамперед тренінг рухів, а не м'язів. На м'язи у процесі функціональної підготовки чиниться лише зміцнювальний вплив [5].

У теорії та методиці фізичного виховання зустрічається також паралель в ототожненні

«функціонального тренінгу» з загальною фізичною підготовкою, кондиційною підготовкою та фітнесом. Аналізуючи літературу зарубіжних авторів (Г. Кука, К. Купера, Дж. С. Редкліфа, Б. Френкса, Е. Хоулі), які торкаються проблеми визначення поняття «функціональний тренінг», слід зазначити, що чимало з них так само вказують на те, що це поняття досі не має чіткого формулювання. І всі автори сходяться на думці про необхідність єдиного розуміння терміну «функціональний тренінг» та інтеграції функціонального тренінгу у вітчизняну науку і практику.

Функціональний тренінг характеризується нами як процес спортивного тренування, спрямований на зміцнення здоров'я, розвиток рухових якостей, підвищення рівня фізичної підготовленості, який визначається компонентами фізичного, психічного, духовного і соціального станів. Використання функціонального тренінгу на позааудиторних заняттях з фізичного виховання зі студентами дає змогу підвищити мотивацію до занять фізичними вправами й інтерес до власного стану здоров'я, створення іміджу сучасної людини.

Відповідно до етапів реалізації методики розроблена нами функціональна тренінгова система набуває такого вигляду (див. рис. 1).

Відповідно до рис. 1, провідною метою функціонального тренінгу ми визначаємо ідею оздоровлення, що допомагає реалізувати можливості оптимального фізичного розвитку, виховання позитивних моральних та вольових рис характеру, формування краси та тілесної гармонії студентів.

Функціональний тренінг, який застосовується нами на позааудиторних заняттях з фізичного виховання виконує наступні завдання: 1) формування стійкої мотивації до занять фізичними вправами, покращення стану здоров'я, інтересу до власної тілесності; 2) побудови персональної програми навчання і розвитку, що враховує повною мірою його фізичний стан, рівень розвитку фізичних якостей, мотивацію й особисті переваги; 3) реалізації рефлексії, що спонукає студента до самостійного формування системи знань, умінь і навичок у галузі фізичної культури і спорту; 4) удосконалення власного здоров'я, забезпечення формування гармонійного рівня фізичного розвитку, культури рухів та культури тіла, естетики фізичного іміджу та підготовки до професійної діяльності. Акцент робиться на необхідності дотримання

Рис. 1. Функціональна тренінгова система

здорового способу життя, фізичної рекреації та приємному проведенні часу, отриманні позитивних емоцій, розвитку фізичних якостей і красивої статури, можливості особистих досягнень і задоволенні власного честолюбства, бажанні випробувати і вдосконалити себе.

Для функціонального тренінгу характерні такі особливості:

- широкий спектр використовуваних фізичних вправ (з предметами, без них, на снарядах, тренажерах та ін.), їх своєрідність, різна спрямованість за рахунок використання асиметричних рухів;
- функціональний зв'язок рухової активності з музикою, сучасними ритмами та напрямками танців;
- висока емоційність занять;
- широка варіативність використання методів і методичних прийомів;
- можливості творчого самовираження, отримання задоволення від виконання різних рухових дій;
- вдосконалення рухових можливостей, підвищення культури рухів;
- набуття спеціальних знань і умінь з самоконтролю.

Структурно функціональний тренінг може включати такі фази: підготовча, основна, заключна (відновлювальна).

1. Підготовча фаза – це комплекс спеціально підібраних вправ, направлених на ефективну підготовку організму студентів до майбутньої роботи. У цій фазі функціонального тре-

нінгу вирішуються такі завдання: організація студентів та активізація їх уваги; створення відповідної психологічної установки та позитивного емоційного стану; підготовка організму до майбутніх фізичних навантажень. Заняття починаються з аеробної частини. Тренування містить спеціалізовану розминку (тривалість підготовчої фази складає 20% тренувального часу), яка вирішує і завдання розминки для основної фази.

2. Основна фаза – виконує головну функцію, оскільки у ній вирішуються всі категорії завдань функціонального тренінгу: формування знань щодо рухової діяльності; навчання руховим умінням та навичкам; розвиток загальних та спеціальних функцій опорно-рухового апарату, серцево-судинної та дихальної систем; формування та підтримка гарної постави; загартовування організму; виховання моральних, інтелектуальних, вольових та естетичних якостей. В основну фазу занять функціональним тренінгом входять: аеробний компонент (розвиток серцево-судинної та дихальної систем організму); танцювально-хореографічні і коригувальні елементи (корекція статури та розвиток музично-ритмічних здібностей); кардіореспіраторний компонент (розвиток аеробної продуктивності); силова частина (вправи для розвитку м'язів черевного пресу, тулубу, плечового поясу, м'язів ніг та рук), тривалість основної фази складає 70% тренувального часу.

Тренувальний ефект досягається шляхом багаторазового повторення циклічних вправ.

Повторення виконуються в помірному темпі на велику кількість разів (від 30 до 100 і більше) до повного стомлення. Після кожної вправи силового характеру виконується вправа на розтягування цієї зони. Для демонстрації вправ і самоконтролю широко використовуються мультимедійні комп'ютерні системи і дзеркала. Після цього студенти переходять до тренажерів або до виконання вправ з гантелями, амортизаторами, ритмічної гімнастики в партері.

3. Заключна (відновлювальна) фаза функціонального тренінгу пов'язана з вирішенням таких завдань: завершення навчально-тренувального процесу з метою приведення організму до оптимального для майбутніх занять стану та збереження спільної робочої установки; концентрація уваги студентів на досягнутому рівні та орієнтація їх у подальшій роботі. В заключну фазу занять функціональним тренінгом входять: вправи на розтягування (елементи стретчингу, пілатесу); відновлювальні вправи на дихання (елементи дихальної гімнастики); вправи на релаксацію (елементи йоги). Заключний сегмент складає 10% тренувального часу.

Заняття функціональним тренінгом проводяться із застосуванням мультимедійного обладнання у поєднанні з музичним супроводом, який повинен відповідати характеру виконання вправ, їх темпу, ритму та тривалості.

Результатом функціонального тренінгу є покращення фізичного стану, зміцнення здоров'я, підвищення рівня фізичної підготовленості, набуття мотивації до занять функціональним тренінгом.

Наведена узагальнена структура функціонального тренінгу може зазнавати змін залежно від цільової спрямованості занять зі студентами (групових чи індивідуальних), рівня фізичного стану тих, хто займається, та інших чинників. Це дозволяє викладачу проявити творчий підхід до організації функціонального тренінгу і забезпечити більшу дієвість впливу цього тренінгу на виховання фізичної культури студентів ВНЗ у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи. Це дозволяє розглядати функціональний тренінг як високоефективну систему оздоровчих занять, спрямованих на покращання фізичних кондицій, зміцнення здоров'я, гармонійний фізичний розвиток.

Основу змісту занять складають фізичні вправи, спрямовані на розвиток основних фізичних якостей, розкриття внутрішнього потенціалу студента як особистості. Заняття за цією

програмою не вимагають попередньої підготовки і підходять для студентів з низьким рівнем фізичної підготовленості. Така структура дозволяє поступово залучати студентів до навчально-тренувального процесу на занятті, забезпечуючи досягнення необхідного рівня фізичної працездатності.

Отже, функціональний тренінг позиціонується з системою фізичного вдосконалення людини, метою якої є формування потреби студентів у здоров'ї, красі, привабливості, що становлять основу життєвих пріоритетів їх особистості.

Нами розроблені такі різновиди функціональних тренінгів: «Аеробіка», «Ритмічна гімнастика», «Пілатес», «Бодіфітнес» для студентів I–II курсів ВНЗ.

Програма занять складена відповідно до різних напрямів спортивного тренування, пріоритетом якого є розвиток одного або одночасно кількох рухових якостей. У процесі занять використовується спеціальне обладнання: фітбол-м'ячі, гумові м'ячі, скакалки, гімнастичні палиці, бодібари, що дозволило урізноманітнити заняття і більш цілеспрямовано впливати на організм студентів з метою підвищення рівня їх фізичної підготовленості. Тренування проводиться з мінімальним використанням обладнання, додавалися модифікації та варіації програм (див. рис. 2).

Відповідно до рис. 2, охарактеризуємо різновиди функціонального тренінгу, які застосовуються у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи зі студентами у ВНЗ:

1) Функціональний тренінг «Аеробіка» – це комплекс спортивних програм оздоровчого напрямку, заснований на використанні різноманітних фізичних вправ з аеробіки, танцювальних рухів, елементів гімнастики, бойових мистецтв та психотренінгу. Вона об'єднує в собі не тільки фізичну активність, а й раціональне харчування та різноманітні види тестувань (включаючи медичне).

Функціональний тренінг з аеробіки складається з: вибору виду оздоровчих занять з урахуванням інтересів студентів та їх підготовленості; підбору музики з певною кількістю ритмічних ударів на хвилину для кожної вправи; запису фонограми для всього заняття (без перерв у звучанні музики); конструювання вправ і хореографічних зв'язок для різних частин заняття; розподілу в занятті різних за навантаженням вправ і зв'язок; розучування викладачем розроблених комплексів фізичних вправ в

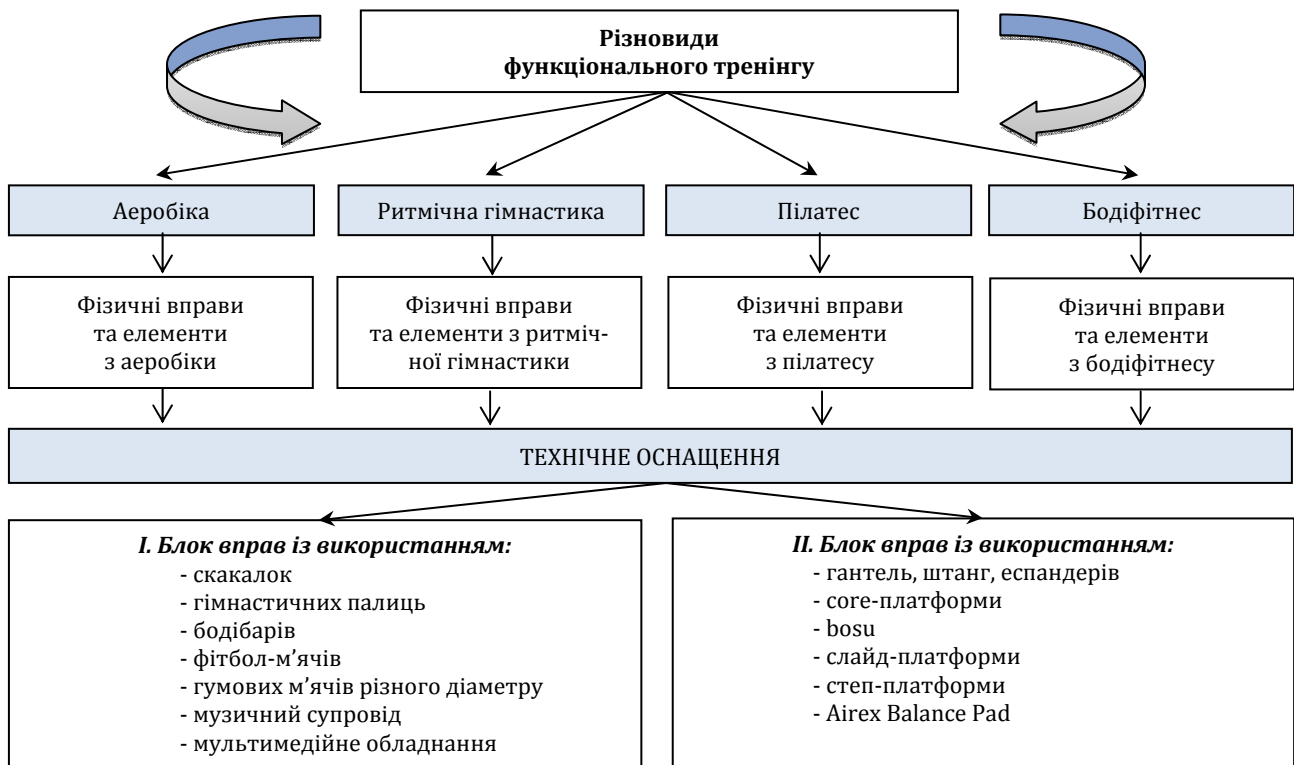

Рис. 2. Різновиди функціонального тренінгу, які застосовуються у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи зі студентами у ВНЗ

основній частині заняття (самотренування); навчання студентів специфічним фізичним вправам з аеробіки, направленим на розвиток фізичних якостей (спритності, гнучкості, витривалості).

Види фізичних вправ функціонального тренінгу з аеробіки: загальнорозвивальні вправи: у положенні стоячи (вправи для рук і плечового поясу в різних напрямках, вправи для тулубу і шиї, вправи для ніг); у положенні сидючи і лежачи (вправи для стоп, вправи для ніг в положенні лежачи і в упорі на колінах, вправи для м'язів живота в положенні лежачи на спині, вправи для м'язів спини в положенні лежачи на животі і в упорі на колінах); вправи для розтягування, ходьба, біг, підскоки і стрибки.

Вибір фізичних вправ залежить, у першу чергу, від віку та рівня підготовленості тих, хто займається. Вправи виконуються: з низьким ударним навантаженням (*Low impact* або *Lo*); з високим ударним навантаженням (*High impact* або *Hi*); з різними комбінаціями рухів рук і ніг. Наприклад: *Lo* – рухи ногами і *Hi* – рухи руками.

2) Функціональний тренінг «Ритмічна гімнастика» – це система підібраних фізичних вправ, що виконуються поточним методом із музичним супроводженням, спрямованих на зміцнення здоров'я та гармонійний розвиток особистості.

Функціональний тренінг з ритмічної гімнастики вирішує насамперед завдання розвитку загальних рухових якостей: сили, витривалості, збільшення рухливості у суглобах (гнучкість), швидкості та спритності. Вирішується низка освітніх завдань з метою розширення арсеналу рухових умінь і навичок, розвитку культури руху (пластичності, виразності і т.д.) та виховання правильної постави. «Ритмічна гімнастика» є чудовим засобом естетичного і морального виховання студентів, виховання впевненості відносно себе завдяки володінню власним тілом при виконанні як повсякденних, так і складних спортивних та професійних рухів, виявлення творчих можливостей та особистої активності.

Функціональний тренінг з ритмічної гімнастики приваблює студентів не тільки своєю емоційністю та доступністю, але і практично безмежною різноманітністю вправ, які надають можливість впливати на їх організм як цілісно, так і вибірково, що забезпечує ефективність занять.

Види фізичних вправ функціонального тренінгу з ритмічної гімнастики: вправи з хореографічної підготовки, гімнастичні, танцювальні елементи; вправи з використанням загального впливу: вправи для м'язів рук, вправи для м'язів ніг, вправи для м'язів тулубу та шиї, комплексні вправи.

3) Функціональний тренінг «Пілатес» – це оздоровчі заняття, що поєднують комплекс фізичних вправ з прийомами концентрації свідомості, метою яких є розвиток гнучкості всіх м'язів тіла, координації рухів, рухливості суглобів та поліпшення загального стану здоров'я студентів.

Основні завдання функціонального тренінгу з пілатесу – зміцнення мускулатури, поліпшення координації, балансу тіла, постави, стимулювання циркуляції та підвищене сприйняття власного тіла.

Види фізичних вправ функціонального тренінгу з пілатесу: використання вправ на статичну напругу і розтягування; використання вправ на гнучкість.

4) Функціональний тренінг «Бодіфітнес» – це використання силових фізичних вправ, елементів та зв'язок, направлених на різні групи м'язів, розвиток загальної витривалості, силових якостей, гнучкості, координаційних здібностей, що сприяє всебічному розвитку та фізичній підготовленості, зміцненню здоров'я та підвищенню рівня життєдіяльності.

Серед основних чинників, що визначають специфіку впливу засобів функціонального тренінгу «Бодіфітнес» на заняттях з фізичного виховання зі студентами, ми визначаємо: індивідуальні особливості тих, хто займається (вік, стать, рівень фізичного стану, наявність чи відсутність досвіду та ін.); характер вправи (базові, ті, що формуються); режим роботи м'язів; швидкість виконання вправи; розміри обтяження та інтервал відпочинку; обладнання (тренажери) та снаряди.

Види фізичних вправ функціонального тренінгу з бодіфітнесу: вправи без обтяжень і предметів, пов'язані з подоланням опору власної ваги тіла (ланки); вправи на снарядах масового типу та гімнастичного багатоборства; вправи з гімнастичними предметами певної конструкції і тяжкості (м'ячі, палиці, амортизатори та ін.);

вправи зі стандартними обтяженнями (гантелі, гирі, штанга); вправи з партнером (в парах, трійках); вправи на тренажерах і спеціальних пристроях.

Відтак, вважаємо функціональний тренінг вельми перспективною інноваційною технологією, яка розширює можливості студентів щодо фізичного самовдосконалення, різноманітності тренувального процесу, надання індивідуального забарвлення та прояву власної індивідуальності.

Перспективою наших подальших досліджень може стати розробка програм інших різновидів функціонального тренінгу.

Список використаних джерел

1. Вачков И. В. Психология тренинговой работы: содержательные, организационные и методические аспекты ведения тренинговой группы / И. В. Вачков. – М.: Эксмо, 2007. – 416 с. – (Образовательный стандарт XXI).
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Емельянов Ю. Н. Активное социально-психологическое обучение / Ю.Н. Емельянов. – Л., 1985. – 342 с.
4. Євдокимова Н. О. Навчальний тренінг як технологія підготовки фахівця у вищому навчальному закладі / Н. О. Євдокимова, Ю. М. Швалб // Наук. вісник Миколаїв. держ. ун-ту імені В.О.Сухомлинського: зб. наук. праць [за ред. С.Д.Максименка, Н.О.Євдокимової]. – Т. 2. – Вип. 7. – Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2011. – С. 121–128.
5. Мирошников А. Методология функционального тренинга. [Электронный ресурс] / А. Мирошников. – Режим доступа: <http://www.maxfit.su/d/d1.shtm>.
6. Мокшанов С. И. Методическая подготовка специалистов в области тренинга: уч.пособ / С.И.Мокшанов. – СПб.: Институт тренинга, 2000. – 301 с.
7. М'якинченко Е. Б. Аэробика. Теория и методика проведения занятий: Учебное пособие для студентов вузов физической культуры / Под. ред. Е. Б. М'якинченко, М. П. Шестаковой. – М.: СпортАкадемПресс, 2002. – 206 с.
8. Панасюк І. В. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування навчальних тренінгів у професійній діяльності / І. В. Панасюк // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збір. наук. пр. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань, 2007. – Вип. 19. – С. 192–196.
9. Татура Ю. В. Фитнес: Тонкости, хитрости и секреты / Ю. В. Татура. – М.: Бук-пресс, 2006. – 325 с.

Nadia DOVGAN

Mykolaiv

FUNCTIONAL TRAINING AS A FORM EXTRACURRICULAR SPORTS WORK IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article attempted categorical definition of functional training as a form of extracurricular sports and mass work in higher education. The structure of functional training. Presents its variants. Determined the principles of its application. Described exercises used in functional training, according to the specifics of its kind.

In the context of our study of particular interest is the use of this new type of training as functional training. Note that even the definition of "functional training" is ambiguous, reflecting the many different approaches and interpretations.

Functional training is characterized us as the process of sports training aimed at health promotion, development of motor skills, improve physical fitness, defined the components of physical, mental, spiritual and social conditions. Using functional training on extracurricular physical education classes with students to help improve the motivation to exercise and interest in their own health, creating the image of modern man.

Key words: training, functional training, extracurricular work, extracurricular sports and mass work, aerobics, rhythmic gymnastics, pilates, bodybuilding.

Надежда ДОВГАНЬ

г. Николаев

ФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ ТРЕНИНГ КАК ФОРМА ВНЕАУДИТОРНОЙ СПОРТИВНО-МАССОВОЙ РАБОТЫ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

В статье предпринята попытка категориального определения функционального тренинга как формы внеаудиторной спортивно-массовой работы в высшем учебном заведении. Разработана структура функционального тренинга. Представлены его разновидности. Определены частные принципы его применения. Описаны упражнения, используются в функциональном тренинге, в соответствии со спецификой его разновидности.

Ключевые слова: тренинг, функциональный тренинг, внеаудиторная работа, внеаудиторная спортивно-массовая работа, аэробика, ритмическая гимнастика, пилатес, бодифитнес.

Стаття надійшла до редколегії 05.02.2017

УДК 378(043.3)

Тетяна ДУДКА

м. Київ

kiev.professor@gmail.com

ДЕФІНІТИВНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЕКСКУРСІЙ В ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ВИМІРІ ХІХ-ХХІ ст.

У статті розглянуто дефінітивні аспекти досліджуваного поняття крізь призму історико-педагогічного методу в розрізі ХІХ-ХХІ ст. Акцентовано увагу на проблемі понятійно-категоріальної прозорості, розв'язання якої уможливорюється лише в контексті глибинного ретроспективного аналізу історичних подій та процесів. Актуалізується необхідність переосмислення досвіду минулих поколінь та їх значення для майбутнього нашої держави.

Автор досліджує багатоаспектність педагогічного феномену «екскурсія» під кутом етимологічного, діяльнісного, психологічного та педагогічного дефінітивно-класифікаційних критеріїв.

Інструментарієм дослідження виступив хронологічно-змістовний, поетапно-проблемний, історико-педагогічний та порівняльний методи. Використання такого широкого методологічного спектру дозволило визначити, що предмет дослідження є незамінним в контексті розумового, фізичного, естетичного та громадянського виховання.

Ключові слова: екскурсія, дефініція, розвиток особистості, виховання, навчання, соціалізація, пізнання, самореалізація, професійна діяльність, освіта.

В умовах трансформаційних перетворень та стійкого соціокультурного розвитку суспільства, актуалізуються питання інтерпретації різних дефініцій, які віддзеркалюють авторський підхід до розуміння досліджуваної проблематики. У цьому контексті об'єктом дослідження гуманітарної методології стає освітній процес, який володіє особистісноутворюючим, культурутворюючим, ціннісно-змістовним потенціалом.

Актуальність даного дослідження обумовлена необхідністю екстраполяції у сучасний науково-педагогічний обіг цінних педагогічних ідей та досвіду, виробленого представниками

різних інституцій на тому чи іншому етапі історичного розвитку.

Окреслена проблематика наукового аналізу залишається мало дослідженою у психолого-педагогічній науці та філософії освіти.

Окремі аспекти досліджуваного педагогічного феномену знаходимо у працях А. Бойко, Л. Вовк, Н. Дем'яненко, В. Євтуха, І. Зайченка, В. Сиротюка, О. Сухомлинської та ін. Проте, більш ґрунтовнішого переосмислення потребує розгляд дефінітивної сутності титульної проблематики, дослідженню якої присвячена дана публікація.